

RAPORT ANALITIC

**Cu privire la participarea societății civile în procesele
decizionale din cadrul Primăriei or. Făleşti**

UE-Moldova:

Împreună mai puternici

Octombrie 2023

Introducere

Una dintre preocupările majore ale democrațiilor moderne este înstrăinarea cetățenilor față de procesele politice. În acest context, ca și în multe altele, societatea civilă constituie un element important al procesului democratic. Aceasta oferă cetățenilor o cale alternativă, alături de cele ale partidelor politice și lobby-urilor, de canalizare de opinii diverse și de asigurare a unor interese variate în procesul de luare a deciziilor.

În Republica Moldova, procesul de consolidare a societății civile și de promovare a participării publice a înregistrat progrese semnificative în ultimele decenii. Cu toate acestea, există încă provocări legate de eficacitatea și nivelul real de implicare a societății civile în procesele decizionale la nivel local. Moldova se confruntă cu diverse probleme socio-economice, iar participarea societății civile poate juca un rol crucial în identificarea soluțiilor și în asigurarea unei dezvoltări sustenabile și echitabile a comunităților locale.

Această analiză își propune să scoată în lumină modul în care societatea civilă din orașul Făleşti interacționează cu Primăria orașului în ceea ce privește luarea deciziilor locale. Scopul analizei este de a examina în profunzime practicile existente, gradul de consultare a cetățenilor, mecanismele de implicare publică și nivelul de transparență în procesele locale de luare a deciziilor. De asemenea, se vor analiza perspectivele organizațiilor neguvernamentale din Făleşti, care au fost interviewate în cadrul acestei cercetări, cu privire la eficacitatea și relevanța acestor mecanisme de participare.

Principiile de participare civilă

Pentru a promova o relație constructivă, organizațiile neguvernamentale (ONG-uri) și autoritățile publice de la diferite niveluri ar trebui să se ghideze după următoarele principii comune:

1. Participare

ONG-urile colectează și direcționează opiniile membrilor lor, ale grupurilor de utilizatori și ale cetățenilor relevanți. Aceste informații aduc o valoare esențială în procesul politic de luare a deciziilor, contribuind la îmbunătățirea calității, înțelegerii și durabilității pe termen lung a inițiativelor strategice. Un prealabil pentru aplicarea acestui principiu este asigurarea faptului

că procesele de participare sunt deschise și accesibile și se bazează pe criterii convenite pentru implicare.

2. Încredere

O societate deschisă și democratică se întemeiază pe interacțiuni sincere între diferiți actori și sectoare. Chiar dacă ONG-urile și autoritățile publice au roluri distincte, obiectivul comun de a îmbunătăți viața oamenilor poate fi realizat cu succes doar dacă există încredere, care presupune transparență, respect reciproc și încredere reciprocă.

3. Responsabilitate și transparență

Aționarea în interesul public necesită deschidere, asumarea răspunderii, claritate și responsabilitate, atât din partea ONG-urilor, cât și din partea autorităților publice, într-un mediu transparent pe parcursul tuturor etapelor.

4. Independență

ONG-urile trebuie să fie recunoscute ca organizații libere și independente în ceea ce privește obiectivele, deciziile și activitățile lor. Ele au dreptul să acționeze independent și să susțină poziții diferite față de autoritățile cu care, în alte contexte, pot colabora.

Participarea civilă în orașul Făleşti: perspectiva Primăriei orașului

La data de 15.08.2023, Asociația pentru Drepturile Omului Lex XXI a expediat cererea de acces la informație nr. 136/23 către Primăria or. Făleşti, prin care au fost solicitate răspunsuri la următoarele întrebări:

- În ce măsură consultă instituția dvs. societatea civilă din oraș? Vă rugăm să ne expediați date concrete (numărul de consultări pe marginea diferitor proiecte la care au participat reprezentanți ai societății civile, câți reprezentanți au participat, dacă au fost luate sugestiile societății civile în calcul etc);
- În ce măsură participă cetățenii din orașul dvs. la audierile bugetare și pe tot parcursul ciclului de politici? (vă rugăm să ne oferiți date și numere concrete);
- Ce tipuri de mecanisme aveți existente pentru participarea publică?.

La data de 29.08.2023, Primăria or. Făleşti ne-a expediat răspunsul nr. 470, prin care ne-a comunicat următoarele: *Primăria orașului organizează audieri publice pe marginea*

proiectelor de decizii cu privire la elaborarea bugetului, aprobarea strategiilor și programelor. La audierile publice pentru elaborarea bugetului pentru anul 2023 au participat 19 persoane, au fost înaintate 8 propuneri, din care 2 au fost incluse în proiectul bugetului. Pentru a încuraja locuitorii de a se implica în procesul de guvernare și gestionare a fondurilor la moment se lucrează la proiectul regulamentului pentru bugetarea participativă, de tip „Buget civic”.

Astfel, deși Primăria orașului Făleşti ne-a expediat un răspuns oficial în termenul de 15 zile lucrătoare prevăzut de legislația în vigoare, acesta pare destul de vag și generalist. Nu am recepționat date cu privire la numărul de consultări pe marginea diferitor proiecte la care au participat reprezentanți ai societății civile, câți reprezentanți au participat, dacă au fost luate sugestiile societății civile în calcul etc. Cu toate acestea, este lăudabil modul de organizare a audierilor publice pentru elaborarea bugetului pentru anul 2023, care s-au soldat cu 8 propuneri, dintre care 2 au fost incluse în proiectul de buget. De asemenea, este îmbucurătoare ambiția de a introduce un mecanism de bugetare participativă, de tip „Buget civic”, în procesele de participare civilă ale Primăriei.

Studiind pagina web a Primăriei Făleşti, observăm un alt exemplu de succes în ceea ce privește consultarea cetățenilor de către autoritatea publică locală. Mai exact, la data de 22.08.2023, Primăria orașului a inițiat concursul pentru propuneri de proiecte de idei de design al monumentului „Kilometrul Zero” din or. Făleşti. Rezultatele concursului au fost făcute publice pe pagina web a Primăriei:

O astfel de abordare în raport cu luarea deciziilor este una lăudabilă și aduce multiple beneficii pentru comunitate. Prin această inițiativă, Primăria demonstrează o deschidere față de opiniile și creativitatea cetățenilor, ceea ce reprezintă un exemplu pozitiv în procesul de luare a deciziilor la nivel local.

Participarea civilă în orașul Făleşti: perspectiva organizațiilor societății civile

Pe parcursul lunilor august-septembrie 2023, echipa Asociației pentru Drepturile Omului Lex XXI a intervievat, telefonic, trei organizații ale societății civile din orașul Făleşti: AO Cadrelor Didactice Făleşti, AO „Cutezătorul” și AO „Prosperitate”. Organizațiile au fost rugate să evalueze cooperarea lor cu Primăria orașului Făleşti; să descrie deschiderea Primăriei orașului în raport cu organizațiile societății civile; să ne comunice dacă au desfășurat vreun proiect comun în parteneriat cu Primăria orașului Făleşti; să ne relateze despre experiența de participare la consultări publice și audieri etc.

AO Cadrelor Didactice Făleşti este o organizație obștească din orașul Făleşti, care activează din anul 2017. Scopul acesteia este promovarea și susținerea activității didactice a cadrelor instituțiilor din domeniul educației în vederea ridicării prestației profesionale și a formării continue. Mariana Bejenari, reprezentanta organizației, ne-a comunicat că, pe o scară de la 1 la 10, cooperarea Asociației cu Primăria orașului ar fi satisfăcătoare. Totodată, pe o scară de la 1 la 10, deschiderea Primăriei orașului în raport cu organizațiile societății civile ar putea fi evaluată la nota 8. Mariana ne-a comunicat că AO Cadrelor Didactice Făleşti a desfășurat mai multe proiecte în parteneriat cu Primăria orașului Făleşti, în domeniul tineretului, promovării mediului sănătos de viață, vieții active și activismului civic. AO Cadrelor Didactice Făleşti nu a desfășurat niciodată activități de watch-dog / monitorizare a activității Primăriei.

Doamna Bejenari ne-a confirmat că organizația pe care o reprezintă a fost invitată, de mai multe ori, la consultările pe marginea bugetului local, la care a și participat adesea cu propuneri, care au fost, în mare parte, acceptate de către APL. Totodată, AO Cadrelor Didactice Făleşti a fost invitată și la multiple consultări pe marginea anumitor hotărâri și decizii locale, iar reprezentanții Primăriei participă și ei, la rândul lor, în cadrul activităților desfășurate de către Asociație. Totodată, în cadrul Primăriei Făleşti, există un comitet de coordonare a anumitor proiecte de dezvoltare, iar organizația AO Cadrelor Didactice Făleşti a fost inclusă drept membru al acestui comitet de coordonare.

În opinia doamnei Bejenari, societatea și statul au o atitudine mai pozitivă față de societatea civilă în ultimii ani, ca rezultat al unei încrederi crescute în organizațiile non-guvernamentale la nivel local. Pentru a îmbunătăți relațiile dintre Primăria or. Fălești și societatea civilă locală, Mariana recomandă fortificarea unui dialog și mai deschis, în viitor, între cele două părți, semnarea a noi acorduri de colaborare și participarea mutuală la diverse evenimente și activități.

AO „Cutezătorul” este o organizație obștească din orașul Fălești, care activează din anul 1999. Asociația are scopul de a contribui la dezvoltarea și democratizarea societății prin dezvoltarea economică rurală, informarea ecologică a populației, promovarea și apărarea drepturilor omului, creșterea gradului de participare activă a cetățenilor în procesele de cooperare transfrontalieră și integrare europeană. Vitalie Cimpoeș, reprezentantul organizației, ne-a comunicat că, pe o scară de la 1 la 10, cooperarea Asociației cu Primăria orașului ar fi foarte bună (10), ori o bună parte dintre proiectele implementate de Asociație au fost derulate în parteneriat cu APL-ul (inclusiv proiectul privind mecanismul de bugetare participativă). Totodată, pe o scară de la 1 la 10, deschiderea Primăriei orașului în raport cu organizațiile societății civile ar putea fi evaluată la nota 9-10: *„Ei sunt deschiși deoarece ceea ce facem, facem pentru cetățenii orașului. De asemenea, noi organizăm diferite training-uri și instruirii pentru reprezentanții Primăriei, iar ei sunt mulțumiți”*. Domnul Cimpoeș ne-a comunicat că AO „Cutezătorul” a desfășurat mai mult de 50 proiecte în parteneriat cu Primăria orașului Fălești. Acum, Asociația derulează un proiect în parteneriat cu cinci autorități publice locale din raionul Fălești, inclusiv Primăria orașului Fălești. AO „Cutezătorul” desfășoară și activități de monitorizare iar, conform domnului Cimpoeș, Primăria Fălești este deschisă la solicitări și nu îi refuză niciodată.

Vitalie Cimpoeș ne-a comunicat că organizația pe care o reprezintă nu a fost invitată niciodată la consultările pe marginea bugetului local, dar că fost invitată, în schimb, la multiple consultări pe marginea anumitor hotărâri și decizii locale. *„Unica problemă care rămâne nerezolvată este cea a câinilor vagabonzi”*, ne-a relatat Vitalie Cimpoeș.

Reprezentantul organizației AO „Cutezătorul” ne-a mai mărturisit că Primăria orașului Fălești a participat la activitățile organizației vizate, ori de câte ori a fost invitată. Pentru a îmbunătăți relațiile dintre Primăria or. Fălești și societatea civilă locală, domnul Cimpoeș recomandă organizarea a cât mai multe activități comune, dar și eficientizarea & instituționalizarea mecanismelor de comunicare dintre ONG-uri și Primărie.

AO „ProSperitate” este o organizație obștească din satul Bocșa, raionul Fălești, care activează din anul 2009. Scopul acesteia este îmbunătățirea calității vieții copiilor, tinerilor și familiilor din localitate. Irina Mamai, reprezentanta organizației, ne-a relatat că, pe o scară de la 1 la 10, cooperarea AO „ProSperitate” cu Primăria orașului ar fi foarte bună (9). În paralel, pe o scară de la 1 la 10, deschiderea Primăriei orașului în raport cu organizațiile societății civile ar putea fi evaluată la fel, pe nota 9. Doamna Mamai ne-a comunicat că AO „ProSperitate” desfășoară, la moment, un proiect unic în parteneriat cu Primăria orașului Fălești, pentru care a fost semnat și un acord de colaborare oficial. Conform doamnei Mamai, *„[...] Tot ceea se face se face alături de APL, ori multe activități ale proiectului presupun chiar și prezența Primarului la varii discuții cu cetățenii.”* Totodată, Irina ne-a comunicat că, deși dânsa nu a fost invitată personal la consultările pe marginea bugetului local ori pe marginea anumitor hotărâri / decizii, alți membri ai Asociației au fost invitați și au participat cu succes la acestea.

Reprezentanta AO „ProSperitate” spune că, pentru a îmbunătăți relațiile dintre Primăria or. Fălești și societatea civilă locală, ar fi binevenită sporirea transparenței autorității publice locale, *„pentru că întotdeauna este loc de mai bine”*.

Concluzii și recomandări

Studiul dat a evidențiat existența unei cooperări pozitive între organizațiile societății civile și Primăria orașului Fălești. Numeroase parteneriate și proiecte comune au contribuit la dezvoltarea unei relații constructive între cele două părți interesate. Organizarea audierilor publice în procesul de bugetare și inițiativa de a introduce mecanisme de bugetare participativă reprezintă pași importanți către implicarea cetățenilor în procesul decizional local. Cu toate acestea, există o nevoie evidentă de creștere a transparenței în activitățile și deciziile Primăriei, pentru a asigura înțelegerea și încrederea cetățenilor în procesul decizional local.

Recomandări:

- ⇒ Instituțiile publice din orașul Fălești trebuie să recunoască importanța implicării OSC-lor în realizarea bunei guvernări și să faciliteze implicarea lor în procesul decizional, inclusiv prin facilitarea a unei mai bune implementări a legislației pe marginea accesului la informație de interes public (de exemplu, prin evitarea oferirii de răspunsuri vagi/incomplete la solicitările de acces la informație parvenite din

partea societății civile; prin crearea de mecanisme instituționalizate de cooperare cu societatea civilă; prin invitarea pro-activă a membrilor societății civile la diferite evenimente, audieri etc).

- ⇒ Primăria orașului Fălești ar putea lua în calcul elaborarea și punerea în aplicare a unui plan de comunicare eficient pentru a informa cetățenii și organizațiile societății civile despre evenimentele și proiectele relevante. Acest lucru ar putea stimula participarea și implicarea activă.
- ⇒ Continuarea dezvoltării parteneriatelor solide cu organizațiile societății civile ar trebui să fie o prioritate, promovând colaborarea în proiecte care aduc beneficii comunității locale.
- ⇒ Primăria ar trebui să lucreze asupra facilitării accesului cetățenilor la informații privind procesele decizionale. Acest lucru poate include crearea unui portal online pentru transparență decizională și actualizarea regulată a acestuia.
- ⇒ Crearea unor mecanisme eficiente de monitorizare și evaluare a rezultatelor colaborării cu societatea civilă este esențială pentru asigurarea respectării obiectivelor și angajamentelor luate (indicatori de performanță; sondaje și chestionare; analize SWOT; rapoarte periodice; grupuri de lucru și comitete de evaluare; platforme online și instrumente de urmărire; studii de caz cu exemple de bune practici).
- ⇒ Stabilirea de reglementări locale pentru bugetarea participativă și alocarea, în mod sistemic, a unei porțiuni din buget pentru bugetul participativ.
- ⇒ Primăria orașului Fălești ar trebui să instituționalizeze procesele de consultare publică și să le facă mai predictibile, astfel încât acestea să nu depindă de factori politici sau de inițiativa organizațiilor civile. Un regulament sau ghid pentru consultări publice ar putea fi util.

Această publicație a fost produsă cu suportul financiar al Uniunii Europene. Conținutul acesteia reprezintă responsabilitatea exclusivă a proiectului „EU4Accountability - Societatea civilă împuternicită pentru o mai mare responsabilitate socială în Moldova”, finanțat de Uniunea Europeană. Conținutul publicației aparține autorilor și nu reflectă în mod neapărat viziunea Uniunii Europene.